

"Tussen twee vuren" in Het Parool (17 maart 1948)

Source: Het Parool. Vrij Onverveerd. dir. de publ. VAN NORDEN, W ; Réd. Chef VAN HEUVEN GOEDHART, G.J. 17.03.1948, n° 974; 8. Jg. Amsterdam: Het Parool. "Tussen twee vuren", p. 1.

Copyright: (c) Het Parool

URL: http://www.cvce.eu/obj/tussen_twee_vuren_in_het_parool_17_maart_1948-nl-ca337650-770b-42d3-8c6e-cd1b9598971f.html

Last updated: 02/07/2015

Tussen twee vuren

Europa's eigen weg

Dat Truman, de Amerikaanse president, aanleiding vindt om het Congres bijeen te roepen ten einde bijzondere voorzieningen in verband met de politieke toestand aan te kondigen, tekent de trieste spanning waarin een van het nationaal-socialisme bevrijde wereld gevangen zit.

Het is op zichzelf een geruststelling, dat de Amerikaanse president reeds in dit stadium handelt. De Russen zullen er uit kunnen opmaken, dat Amerika voornemens is, verdere pogingen van Rusland tot omverwerping van de vrijheid in Europese landen te weerstaan. De C.P.N. hier te lande moge met dat grove propagandageschut, dat ook Goebbels placht te hanteren, de enormiteit verkondigen, dat de Sowjet-Unie zich „nooit” in de “binnenlandse politiek van enig land heeft gemengd”, de trieste histories van Estland, Letland, Litauen, Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Polen, Finland, Tsjechoslowakije zijn daar om het tegendeel te bewijzen. West-Europa heeft helaas reden om op zijn qui-vive te zijn; reden dun ook om het als geruststelling te beschouwen, dat Amerika, zonder welks hulp het zich niet staande kan houden, op zijn qui vive is.

Dit West-Europa wordt er door de Russen (en dus door de C.P.N.) van beschuldigd, in het Marshall-plan „Amerikaanse agressie” te hebben bejubeld en zich „aan Amerika te hebben uitgeleverd”. Zoveel woorden, zoveel onzin. West-Europa bevond zich in 1945 in een staat van chaos en verarming, te voren slechts bekend in de jaren na de Dertigjarige Oorlog. Die chaos en die verarming waren het gevolg van Duitslands pan-Germanisme en zucht naar de wereldheerschappij. De verwezenlijking van die ziekelijke dromen werd mede in de hand gewerkt door een tussen Molotow en von Ribbentrop gesloten vriendschapsverdrag, dat over Polens lot besliste. Tot medio 1941 was voor de Russen de Tweede Wereldoorlog een kapitalistische manoeuvre met Churchill en Roosevelt als de grote schavuiten. Eerst na de Duitse Inval in Rusland verhing Moskou de bordjes en was diezelfde oorlog er een ter verdediging van de vrijheid tegen „het fascistisch monster”. Toen in 1945 Duitsland en Japan de wapens strekten was één profetie van Hitler in vervulling gegaan: hij had heel Europa in zijn val meegesleept.

Natuurlijk zou het prachtig zijn geweest, indien dit gehavende West-Europa daags na zijn bevrijding zijn eigen weg naar herstel, los van het communistische Rusland en het kapitalistische Amerika, had kunnen inslaan. Natuurlijk waren er overigens in dat West-Europa groepen, die „onderbrenging” van dit continent in één van beide invloedssferen bepleitten. Ter rechterzijde vond en vindt men de Europese kapitalistische belangengroepen, die Europa d.w.z. hun interesses in Europa, het veiligst oordelen onder een Amerikaanse supervisie. Ter linkerzijde vond, en vindt, men de communistische partijen die Europa, d.w.z. hun bedoelingen met Europa, het veiligst oordelen onder een Russische supervisie.

Noch die linker noch die rechtervleugel vertegenwoordigt de Europese geest. De overgrote meerderheid der Europeanen betreurt diep, dat Europa, dóór zijn gehavendheid, in de eerste twee jaar na de oorlog de “derde”, eigen weg (nog) niet heeft gevonden en het is hun verre het Marshall-plan te “bejubelen”. Zij weten echter van geen alternatief: zonder hulp van buiten kan Europa niet op de been komen en van de twee landen, die theoretisch hulp kunnen verlenen, Amerika en de Sowjet-Unie, is alleen Amerika tot hulpverlening bereid en in staat.

Die hulpverlening heeft van Amerikaanse kant gezien natuurlijk veel weg van een verzekering tegen aantasting van ook Amerikaanse belangen, zoals de hulpverlening van de Sowjet-Unie aan Oost Europese landen veel weg heeft van een verzekering tegen aantasting van ook Sowjet-Russische belangen. Maar terwijl in de Oost-Europese landen de methode, waarmede Rusland er door hulpverlening zijn belangen veilig stelt, géén ruimte laat voor een eigen Oost Europese conceptie, blijft in Europa onder de Amerikaanse hulpverlening die ruimte vrij. De kernvraag voor ons werelddeel is, of het bij machte zal zijn, die ruimte met een eigen conceptie te vullen. Met andere woorden: is de vitaliteit en is de fantasie van het Westen nog groot genoeg om een West-Europa te bouwen, dat een eigen antwoord heeft op de politieke en sociale vragen van onze tijd. Beantwoordt men die kernvraag ontkennend, dan geeft men Europa op. Dan rest alleen de vraag van tweede-rangs-belang, in welke invloedssfeer dat Europa zijn Europese dood zal sterven in de Russische

of in de Amerikaanse. Die vraag van het tweede plan is nog belangrijk, maar veel minder belangrijk dan de kernvraag zélf.

De grote belangstelling, die de federalistische gedachte in ons Westen ontmoet: het feit dat dit Westen een begin van ernst maakt met de vervaging der staatssoevereiniteit: de, zij het uit nood vermelde, totstandkoming van het pact van vijf, de her en der ondernomen pogingen om de geestelijke basis voor een verjongd en radicaal-democratisch West-Europa te construeren - dat zijn de hoopvolle tekenen van de tijd, waartegenover de snelle verscherping van de Russisch-Amerikaanse tegenstelling (een verscherping die bij uitbarsting van een conflict Europa tussen de molenstenen zou doen fijnmalen) een zorgelijk teken is.

Niemand, die in de jaren 1940-1945 merkelijk heeft gelééfd, geeft zich achteloos af met de gedachte aan een derde wereldoorlog. Niemand, die nog weet heeft van de vrijheidsinzet van dat duivelsspel en van de gestalte, die de vrijheidsgedachte in die jaren heeft aangenomen kan vandaag staan op een van die heide vleugels, noch op de Amerikaanse, waar de vrijheid is blijven steken in haar liberale 19e eeuwsvormen en waar zij niet "in het rood gekleed" gaat, maar in het gouden harnas van een hoog ontwikkeld en daarom niemand-ontziend kapitalisme; noch op de Russische, waar de vrijheid van de geest, voor zoveel zij er ooit leefde, ter dood is gebracht tot meerdere glorie van een maatschappelijk stelsel, waarin noch voor de enkeling, noch voor de minderheid, noch voor de spanning der meningen plaats mag zijn.

Welke ook de eigen bedoelingen mogen zijn van een hulpactie volgens een Marshallplan. Europa aanvaardt die hulp weliswaar met de dankbaarheid van de hulpbehoevende, maar ook met de zelfstandigheidsdrang van de oudere; met de vaste wil om via de hulpjaren tijd te winnen voor de uitwerking van zijn eigen Europese conceptie, die dan haar zin ontleen moet aan een verbinding tussen socialisme en vrijheid, tussen ordenende, conjunctuurbeheersende, de massa aan sociale zekerheid én aan cultuur deelgevend maatschappijvormen ener - en het vast houden aan de vrijheid, dat is aan de menselijke waardigheid van de mens anderzijds.

Zo gezien is een Marshall-plan in niets een afsluiting. Integendeel - het is een naar wij aannemen laatste, opening naar een eigen Europese toekomst. Moge ook ons land zich opwerken tot een politiek, die haar bescheiden maar onmisbare bijdrage tot die toekomst levert!